

Op 26 november opende de jaarlijkse top van de Verenigde Naties over de klimaatverandering te Doha (Qatar). De top bestond formeel uit twee aparte bijeenkomsten: enerzijds de 18de zitting van de Conferentie van de partijen die het VN-Raamverdrag over de klimaatveranderingen (UNFCCC) ondertekenden in Rio in 1992, en anderzijds de 8ste zitting van de vergadering van de partijen die deelnamen aan het Kyoto protocol. De voornaamste doelstellingen van deze ontmoeting : in de eerste plaats dat de ontwikkelde landen een tweede verbintenisperiode van het Protocol (de eerste periode eindigt eind dit jaar); zouden aanvaarden in de tweede plaats dat er een globaal akkoord komt waarbij alle naties de strijd aangaan tegen de opwarming, vanaf 2020. Beide luiken zijn nauw verbonden, want de zogenaamde ontwikkelingslanden eisen van de zogenaamde ontwikkelde landen dat ze het voorbeeld geven – vermits zij, historisch gezien, de belangrijkste boosdoeners zijn van de klimaatsverandering, terwijl de laatsten van de opkomende markten eisen dat deze hun verantwoordelijkheid nemen – vermits zij vandaag tot de belangrijkste uitstoters van broeikasgassen behoren.

Van Bali tot Doha

De top van Doha ligt in het kielzog van de vorige vergaderingen, meer bepaald deze van Bali, Kopenhagen, Cancun en Durban. Om de inzet te begrijpen, moeten we in de tijd terugkeren.

- De top van Bali (2008) keurde een « stappenplan » goed waarin staat dat de « wereldwijde uitstoot drastisch dient te verminderen » om het klimaat te stabiliseren en benadrukt dat « het noodzakelijk is dat de klimaatveranderingen dringend worden aangepakt, zoals aangegeven in het vierde IPCC evaluatierapport ». Na hevige debatten tegen de vertegenwoordigers van de Amerikaanse regering, werd een voetnoot toegevoegd die verwees naar pagina 776 van de bijdrage van Werkgroep III aan het IPCC rapport van 2007 en pagina's 39 en 90 van de Technische Samenvatting van deze bijdrage. Belangrijk detail omdat deze documenten verschillende scenarios bevatten voor het stabiliseren van het klimaatsysteem rekening houdend met de « gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheden »; van de rijke en de arme landen. Om ervoor te zorgen dat de temperatuur niet meer dan 2°C verhoogt ten opzichte van de 18de eeuw, moet, volgens deze scenarios 1) de uitstoot van de ontwikkelde landen tegen 2020 met 25 tot 40% verminderen, en tegen 2050 met 80 tot 95% ten opzichte van 1990 2) de wereldwijde uitstoot tegen 2050 verminderen met 50 tot 85% 3) de vermindering ten laatste in 2015 beginnen 4) kunnen de ontwikkelingslanden hun netto-uitstoot nog een tijdje verhogen, maar moet hun relatieve uitstoot worden verminderd met 15 tot 30% ten opzichte van de voorspellingen.

- In Kopenhagen (2009), had de routekaart van Bali moeten leiden tot een wereldwijde overeenkomst waarin, voor de rijke landen de verplichting van een absolute vermindering van de uitstoot zou worden vastgelegd en voor de andere landen de verplichting van de relatieve vermindering van de uitstoot, om zo de opwarming te beperken en de schone technologieën van Noord naar Zuid over te brengen (om de ontwikkeling van deze laatsten te waarborgen). Dit was echter buiten de subprimes crisis gerekend. In het geheel van de recessie en de verscherpte kapitalistische concurrentie, wilden de grootste vervuilers, met de VSA op kop, nooit of te nimmer een overeenkomst die het concurrentievermogen van hun ondernemingen zou bedreigen. Daarom organiseerde Barack Obama een niet-officiële onderhandeling met China, India, Brazilië, Zuid-Afrika en de Europese Unie. Een nieuwe overeenkomst zag het licht waarbij elke Staat haar eigen klimaatplan kon opstellen en het voorleggen aan het UNFCCC secretariaat. Zo ontsnapten de ontwikkelingslanden en de grote opkomende naties aan de bedreiging van een bindend multilateraal verdrag met drastische verminderingsdoelstellingen, bepaald op basis van een

wetenschappelijke expertise van het IPCC. De conferentie «nam nota» van dit verdrag in een stormachtige sfeer, gekenmerkt door de moedige oppositie van enkele staten uit het zuiden (met name Bolivia, Venezuela en Cuba) die het dictaat van de grote mogendheden aan de kaak stelden. De vertegenwoordiger van Tuvalu, stelde de «ontwikkelingslanden» verantwoordelijk die de zilverlingen van Judas aanvaardden als beloning voor hun overgave ;

- Een jaar later werd de top van Cancun gedomineerd door het thema van de aanpassing aan de opwarming: omdat ze geen maatregelen hadden genomen om hun uitstoot te verminderen, beloofden de rijke landen de arme landen in 2010-2012, 30 miljard dollar ter beschikking te stellen om hen te helpen zich aan te passen aan de opwarming, en dit bedrag zou vanaf 2020 verhoogd worden tot honderd miljard dollar per jaar. Er werd beslist het beheer van deze fondsen toe te vertrouwen aan een Green Climate Fund waarbij de Wereldbank een prominente rol speelt. De conferentie bevestigde tevens de noodzaak de temperatuurstijging tot gemiddeld 2°C te beperken, deze doelstelling regelmatig te controleren en zelfs te overwegen de stijging tot maximum 1,5°C te consolideren, afhankelijk van de evolutie van het wetenschappelijke inzicht in de impact van de opwarming van de aarde. Tot dan toe had alleen de Europese Unie zich uitgesproken over de doelstelling van een maximale stijging van 2°C. Logischerwijs zou de beslissing van de Top de congresgangers van Cancun ertoe moeten hebben aangezet de routekaart van Bali en haar beruchte voetnota te hernemen, om snel tot een noodplan te komen met daarin de uitstootverminderingen die de specialisten noodzakelijk achten. In plaats daarvan, namen ze genoegen met «nota te nemen» van de doelstellingen tot uitstootverminderingen die 80 landen vrijwillig hadden overgemaakt aan het UNFCCC-secretariaat, volgens de Kopenhagen-aanpak. Klimatologen merkten op dat, op basis van deze nationale klimaatplannen, de temperatuur van Aarde hoogstwaarschijnlijk met 3 à 5 °C zou stijgen tegen het einde van deze eeuw – dus ongeveer het dubbele, maar het mocht niet baten. Maximaal 2°C was gewoon voor de show.

- Verleden jaar werden in Durban zeer moeizaam twee overeenkomsten gesloten, respectievelijk voor de rijke landen en voor alle landen. De eerste bepaalt dat er inderdaad een tweede verbintenisperiode van het Kyoto protocol zal plaatsvinden (de eerste verbintenisperiode -2008-2012- beval de rijke landen hun uitstoot te verminderen met gemiddeld 5,2% in vergelijking tot 1990). De tweede erkent de noodzaak te komen tot het opstellen van «een protocol, een ander juridisch instrument of een goedgekeurde conclusie die de kracht van wet krachtens het Verdrag (UNFCCC), van toepassing is op alle partijen ». Een onderhandelingsproces over dit wereldwijd klimaatakkoord is begonnen. Het zou in 2015 moeten uitmonden in een tekst die vervolgens moet worden voorgelegd aan de nationale parlementen van alle naties. Ervan uitgaande dat deze tekst er komt, zal dit akkoord niet voor 2020 in werking treden.

Progressieve verschuivingen

In de loop van deze bijeenkomsten (onderbroken door andere jaarlijkse bijeenkomsten met name deze van Bonn), gebeurden er verschillende verschuivingen. Ten eerste werd het principe van «gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheden» van de Noord- en Zuidlanden constant onder druk gezet onder het voorwendsel dat de grote opkomende landen momenteel jaarlijkse een zeer groot gehalte van de uitstoot van broeikasgassen in de atmosfeer jagen, werd de belangrijkste historische verantwoordelijkheid van de imperialistische landen (verantwoordelijk is voor meer dan 70% van de van de opwarming) systematisch geralativeerd, ja zelfs weggewerkt. Ten tweede nam de reactie van regeringen en internationale instellingen nam een bocht en werd openlijk neoliberal, in die mate dat ze vandaag bijna uitsluitend is gebaseerd op van marktmechanismen (stimuleringsmaatregelen voor duurzame energie markt van emissierechten en aankoop van emissiekredieten). Het klopt dat deze mechanismen werden voorzien door het Kyoto-protocol, maar, ondanks de beruchte falen, behield deze toch een hybride karakter, omdat het staten verplichte emissiereductiequota oplegde (met sancties bij niet- respect). Aan de ene kant is er vandaag niet veel meer te merken van deze regulerende aanpak - de grote vervuilers (imperialistische en sub-imperialistische, opkomende landen met name China en Brazilië) hebben deze in Kopenhagen afgevoerd. Aan de andere kant zijn de mogelijkheden om emissiereducties te vervangen door

compenserende maatregelen aanzienlijk toegenomen. Het gaat hier niet alleen om het planten van bomen, maar ook de bescherming van bestaande bossen, energieteerugwinning van methaan uit steenkool, of vernietiging van bepaalde industriële gassen met een hoge uitstoot worden nu beschouwd als gelijkwaardig aan de netto vermindering van de emissies. In feite bestaat deze gelijkwaardigheid alleen in de hoofden van diegenen die ze hebben bedacht en waarvan de grootste bezorgdheid is de industrie toe te laten de dure maatregelen om de uitstoot te verminderen, te vervangen door de aankoop van zo goedkoop mogelijke carbon credits prijs, wat er eigenlijk voor zorgt dat de noodzakelijke energiovergang wordt vertraagd.

De oliescheiks uit Qatar in actie

Het spreekt voor zich dat de Doha-conferentie de koers van dit rampzalige beleid niet zal veranderen. De plaats waar ze plaats vond is er tekenend voor. Zittend op de reserves van olie en oliedollars, heeft Qatar de twijfelachtige eer om 's werelds grootste broeikasgassenuitstoter per inwoner te zijn. Het bewind is één van de meest achterlijke van de regio: tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen in 2011 was maar één vrouw in staat een zetel als raadslid te bekomen. Mensenrechten worden met de voeten getreden en het land, hoewel slavernij er in 1952 werd afgeschaft, past de misdadige wet van de zogenaamde sponsoring toe die bepaald dat buitenlandse werknemers het Emiraat mogen binnenkomen, er verblijven en werken, maar er niet mogen vertrekken zonder toestemming van hun « peetvader ». Beschouwd als de 51ste staat van de VSA, ondersteunt Qatar alle dictaturen in de regio: door zijn tussenkomst proberen Washington en Tel Aviv de Arabische revoluties te saboteren, Qatar ondersteunt ontelbare nieuwe obscurantistische islamitische regimes (het leverde belangrijke repressiemiddelen aan de Tunesische minister van Binnenlandse Zaken) en wordt ervan verdacht betrokken te zijn bij de financiering van kolonisatieprojecten van Israël in Oost-Jeruzalem. Voeg hieraan toe dat de emirs de natuur niet meer respecteren dan de mens: gewetenloze stropers die van vader op zoon regelmatig naar Noord-Afrika trekken om er te jagen op ganzen en Thomsons gazellen, twee beschermde diersoorten die ze ongestraft afslachten, ondanks de woedekreten van de Tunesische en Algerijnse milieuverenigingen. Ziehier de voorzitters van de debatten van de 18de VN-conferentie over het klimaat... Geloof maar niet dat deze zal leiden naar de oplossing die de mensheid zal behoeden voor een ramp.

Een ramp in wording

Twintig jaar na de goedkeuring van het UNFCCC, zien we de gevolgen van de kapitalistische verwaarlozing: de opwarming van de aarde blijft versnellen, zodat we echt dreigen af te stevenen op een onomkeerbare ramp.

Sinds het begin van de 21ste eeuw, stijgt de uitstoot van broeikasgassen met 3 tot 4% per jaar, in vergelijking met 2% in de jaren '90. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van de explosie van de transportmiddelen en een toenemend gebruik van steenkool in de Chinese werkplaatsen, maar ook in India, de Verenigde Staten en Australië. Het is dus rechtstreeks verbonden met de neoliberale globalisering.

Bijgevolg is er een vermenigvuldiging van extreme weersomstandigheden (zware regenval, abnormale droogte, abnormale hittegolven of koudegolven, zware stormen, cyclonen, ...) die tevens groeien in intensiteit. Het smelten van het ijs in de zomer in de Arctische zee bereikte een recordhoogte in 2012, in dusdanige mate dat het ijs volledig zou kunnen verdwijnen in de nabije toekomst. Er is vooral de verontrustende versnelling van de ontwrichting van de ijskappen van Groenland en West-Antarctica - een fenomeen dat voor de mensheid het risico inhoudt dat de zeespiegel tot twee meter of meer kan stijgen aan het einde van de eeuw.

Deze verschrikkelijke bedreigingen, waaronder de armen het meest zullen lijden, werden onlangs herhaald in een rapport van de Wereldbank. Dit document getiteld de verwarming verminderen: waarom moeten we vermijden dat de temperatuur van de planeet met 4 ° C stijgt en werd geschreven samen met Climate Analytics en het Potsdam Instituut voor Klimaatonderzoek resarch,

leert niets fundamenteel nieuws over de effecten van de klimaatverandering. Zijn opvallende verspreiding vlak voor de conferentie van Doha lijkt vooral bedoeld om de geesten voor te bereiden op het overschrijden van de 2 ° C ... Het kan ook leiden tot legitimatie, gezien de noodsituatie, van de zogenaamde oplossingen gebracht door de Bank in het kader van haar streven naar om een groene economie : agrobrandstoffen, kernenergie, schone kolen en massale toeëigening van natuurlijke hulpbronnen, met inbegrip van bossen en landbouwgrond.

Volgens Oxfam kopen internationale investeerders om de zes dagen in Zuiderse landen, stukken grond op ter grootte van Londen. In het afgelopen decennium, vertegenwoordigen de op deze manier gekochte gronden acht keer de oppervlakte van Groot-Brittannië. In Cambodja wordt geschat dat bijna 60% van het bouwland werden opgekocht door multinationals. Deze golf van eigendom is grotendeels te wijten aan de internationale financiële speculatie op landbouwgrondstoffenprijzen en de productie van biobrandstoffen ... ten koste van het recht op voeding (1) van de bevolking. Dit is een voorbeeld van de barbaarse oplossingen die de Bank ondersteunt.

Telkens wanneer een VN-conferentie over klimaatverandering begint, hoort u via de media hetzelfde liedje: regeringen proberen tot een akkoord te komen dat de temperatuurstijging beperkt tot 2 ° C boven de temperatuur van de pre-industriële periode. In werkelijkheid, is het veel waarschijnlijker dat dit doel nu onbereikbaar is. Indien de Europese Unie het beter heeft gedaan dan de sjofele doelstelling opgelegd door Kyoto, is dit grotendeels te wijten aan de economische recessie, de import van biobrandstoffen, de massale aankoop van carbon credits (vaak nep) en de verplaatsing van de productie naar China. We weten dat de Verenigde Staten Kyoto nooit hebben bekrachtigd en dat hun huidige emissie 30% hoger liggen dan het niveau van 1990. Canada trok zich terug uit het protocol, Japan en Rusland willen er niets meer van weten.

Nochtans legde de tekst die in de voormalige keizerlijke hoofdstad werd ingevoerd slechts belachelijke maatregelen op, onbelangrijk ten aanzien van wat nodig is om het klimaat te redden. Daarom is het gewoon ondenkbaar dat het mondiale kapitalistische economie gebaseerd op groei, concurrentie en winst erin zal slagen de drastische verminderingen te implementeren die zijn opgenomen in een voetnota van de routekaart van Bali. De tendensen van het kapitalistische beleid geven het bewijs: duurzame energie blijft marginaal, de ontwikkeling ervan denkt slechts een deel van de toegenomen vraag, de overgrote behoeften worden gedekt door fossielen, met een toenemend gebruik van kolen, een run op de olievoorraden van de Noordpool, een ijpende ontginning van het teerzand van Alberta, om nog maar te zwijgen over het schaliegas, nieuwe joker van de energiegroepen...

De volledige kapitalistische impasse

Het is overduidelijk dat de klimaat- energieuitdaging onmogelijk kan worden aangepakt met het op productiviteit gerichte kapitalisme. Zo duidelijk zelfs dat het te lezen valt tussen de regels van sommige rapporten van internationale instellingen die boven iedere verdenking van communistische subversie staan. In dit verband is het World Economic and Social Survey 2011 VN stichtende lectuur. Volgens dit document is het aandeel van hernieuwbare energiebronnen in de moderne productie van primaire energie is gestegen van 0,45% in 1990 tot 0,75% in 2008, wat neerkomt op een gemiddelde jaarlijkse groei van 2,9%. Tegelijkertijd is het gebruik van kolen, olie en aardgas gestegen met 1,6%, 1,5% en 1,2% respectievelijk. Overheden zijn massaal tussenbeide gekomen om hernieuwbare energiebronnen te promoten, en de prive-sector heeft erop ingehaakt, maar de verandering in energie-technologie is sinds de jaren '70 aanzienlijk vertraagd op gebied van de wereldwijde energiemix, en er was geen bewijs ter ondersteuning van de populaire idee dat de verandering in energie technologie versnelt. (...) Ondanks de indrukwekkende groeicijfers van de verspreiding van technologieën voor hernieuwbare energie sinds 2000, is het duidelijk dat het huidige traject verre van een realistische weg is naar het totale koolstofvrij van de wereldwijde energiehuishouding in 2050 zegt het rapport (pp. 49-50).

Een reden voor de paradox is dat er voor een volledig rationeel en efficiënt gebruik van hernieuwbare energie op tien jaar tijd een compleet nieuwe energiesysteem zou moeten worden gebouwd. Concreet voor wat de elektriciteitsopwekking betreft: momenteel vereist 1GW windcapaciteit een intermitterende back-up van 0,9 GW fossiele energie. Om dit te voorkomen, moet je een intelligent netwerk aanleggen. Echter, het opbouwen van een dergelijk netwerk is een gigantische onderneming, waarvoor een technologische ontwikkeling, internationale samenwerking en ongekennde overdrachten nodig zijn (p.52). Over het algemeen merkt het rapport op: de fysieke omvang van het huidige energiesysteem op basis van fossiele brandstoffen is echt enorm. Er zijn duizenden grote kolenmijnen en grote kolencentrales, ongeveer 50.000 olievelden, een wereldwijd netwerk van ten minste 300.000 km aan olie- en 500.000 km aan gasleidingen, en 300.000 km aan hoogspanningslijnen. Globaal genomen bedragen de kosten van vervanging van de bestaande fossiele en nucleaire infrastructuur tenminste 15 tot 20.000 miljard dollar (1/4 tot 1/3 van het mondiale BBP-DT). China alleen al verhoogde haar capaciteit steenkoolcentrales met meer dan 300 GW tussen 2000 en 2008, een investering van meer dan 300 miljard dollar, die vanaf 2030-2040 zal beginnen delgen en mogelijk zal werken tot 2050-2060. In feite hebben de meesten van de energie-infrastructuur onlangs ingezet in opkomende economieën en zijn volledig nieuw, met een levensduur van ten minste 40 tot 60 jaar. Het is duidelijk, is het onwaarschijnlijk dat de wereld (sic) van de ene dag op de andere beslist om 15 tot 20 biljoen aan infrastructuur te vernietigen en te vervangen door een hernieuwbare energiesysteem dat duurder is. (Blz. 53)

Dit is uiteraard niet de wereld die besluit- hij heeft niets te zeggen. Het zijn de regeringen, onder toezicht van grote energiereuzen ... en het financieel kapitaal die investeringskredieten toekennen. Bewezen reserves van fossiele brandstoffen - die deel uitmaken van de activa van de kolen-, gas-, olie- en pensioenfondsenlobby – zijn vijf keer groter dan het steenkoolbudget dat de mensheid zich nog kan veroorloven op te branden. Volgens de berekeningen van het Potsdam Instituut en de NGO Carbon Tracker, vereist de redding van het klimaat dat 80% van deze reserves voor altijd in de diepten van de geologische wereld zouden blijven. De wereld zou er beter van worden, maar niet de eigenaren van de velden, natuurlijk!

Dit detail terzijde schetst het World Economic and Social Survey 2011 het probleem duidelijk. Meer dan 50% van de wereldwijde uitstoot wordt veroorzaakt door slechts 7% van de bevolking, 3,1 miljard armen zijn verantwoordelijk voor slechts 5 tot 10% van de uitstoot van broeikasgassen (p. 29). Daarom kan de overgang alleen slagen indien de gemiddelde Europeaan zijn energieverbruik halveert en de inwoner van de Verenigde Staten zijn verbruik vermindert met driekwart (p. XIV). Het rapport is zo eerlijk te erkennen dat deze doelstellingen niet kunnen worden bereikt met simplistische oplossingen zoals de internalisering van externe milieukosten of proactief 'big push' technologie beleid. Geen van deze benaderingen heeft de mogelijkheid de technologische veranderingen voldoende te versnellen op wereldniveau (p. 29).

Voor een sociaal en ecologisch noodplan

De auteurs van het World Economic and Social Survey 2011 trekken uiteraard niet de voor de hand liggende conclusie van hun analyse. In plaats daarvan baseren ze zich op het Blue map scenario van het Internationaal Energie Agentschap. Echter, naast het feit dat het van oordeel is dat het redelijk is om de ontwikkeling van biobrandstoffen voort te zetten en een 1GW kerncentrale per week te bouwen gedurende veertig jaar, zou het IEA-scenario de concentratie van CO₂-eqhooguit verminderen tot 550 ppm, wat overeenkomt met een temperatuurstijging van tussen 2,8 en 3,2 ° C ... Blue Map implementerent: dit is waarschijnlijk wat de Wereldbank in gedachten heeft als ze zegt dat we absoluut moeten vermijden dat de temperatuur van de planeet stijgt met 4 ° C ...

Hoewel taboe, is de onvermijdelijke conclusie dat de redding van het klimaatsysteem alleen mogelijk is door middel van wereldwijde democratische planning, het verwijderen van nutteloze of schadelijke producties, een uitgebreid verplaatsing van de productie (meer bepaald landbouw) en een radicale herverdeling van de rijkdommen. Dit moet onder meer omvatten: de nationalisatie zonder schadeloosstelling van energie- en kredietgroepen, een sterke vermindering van de arbeidstijd met

behoud van loon, de afschaffing van de overheidsschuld, de afschaffing van de intellectuele eigendomsrechten op schone technologieën en een aanzienlijke uitbreiding van de publieke sector onder de controle van de bevolking. Alleen een anti-kapitalistische oriëntatie van een samenleving die produceert voor de bevrediging van echte menselijke behoeften, democratisch vastgesteld, kan worden gebruikt om het energieverbruik drastisch en de materiële productie te verminderen, en te voldoen aan de sociale behoeften van de meerderheid.

Dat is de prijs voor het redden van het klimaat - dat onze voorwaarden bepaalt van het leven op aarde. Dit betekent dat de strijd moet altijd worden ondersteund door sociale bewegingen, in het bijzonder de vakbondsbeweging.

In plaats van zich te laten strikken in de netten van een relance van het kapitalisme, want daar zijn ze op dit moment mee bezig, moeten vakbonden en werkende mensen durven kiezen voor het ontwikkelen en populariseren van een alomvattend sociaal en ecologisch noodplan. Een plan dat zowel gericht is op jobs voor iedereen als aan op het afblokken van de kapitalistische groei zou een enorme maatschappelijke legitimiteit hebben, tegenover dit systeem dat, zoals Marx zei: de twee enige bronnen van rijkdom vernietigt: de aarde en de werknemer .

Noot:

1) Sean Thompson, «Economics and ecology: the multiple nature of the crisis», mededeling de Historical Materialism Conference, Londen, nov 2012.

Met dank aan Natascha V. voor de vertaling.